

დროშა

ბამონის ყოველ-ღეო ორშაბათს ბარდა.

ფასი განცხადებისა: სვეტიცხოველში რა... განცხადება მიიღება ქართულ, რუსულ და სხვა ენებზედ.
თუ საქიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოყლებს დასაბეჭდად გამოგზავნილ წერილებს დაუბეჭდვლელ წერილებს რედაქცია ვერ დაუბრუნებს ავტორს.
ცალკე ნომერი «დროშისა» ღირს 5 კაპეიკი.

დროშის რედაქცია — სიმონსონოვის ქუჩაზე, ნახაროვის სახლში, 1-ლი კლასიკური გამზაზის უკან.
ხელის-მოწერა მიიღება თბილისში, რედაქციაშივე; ქუთაისში, ქილაძეების წიგნის მაღაზიაში, გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: ВЪ ТИФЛИСѢ, ВЪ РЕДАКЦІЮ «ДРОША».
ფასი: წლით 9 მ., 11 თვით 8 მ., 50 კ.; 10 თვით — 8 მ.; 9 თვით — 7 მ. 50 კ.; 8 თვით — 7 მ.; 7 თვით — 6 მ.; 6 თვით — 5 მ.; 5 თვით — 4 მ., 50 კ.; 4 თვით — 4 მ.; 3 თვ. — 3 მ.; 2 თვ. — 2 მ.; 1 თ. — 1 მ.

დროშის ფასი პირველის მაისი-ღამ წლის დასრულებამდე 7 მანათი.

როგორი სამეურნეო საზოგადოება უფრო გამომავალია?

თბილისი, მაისის 4.
ჩვენი ქვეყანა მეურნეობის ქვეყანაა. ეს ქვეყანა მდებარეობს საზღვარსა და საზღვარს შორის. ჩვენი ქვეყანის კეთილის მყოფელნი რას არ ითხოვენ მთავრობისაგან: მოგვეცით და ჩამოგვისახლეთ კარგად განსწავლულნი პირნი დღინის კეთებაში ჩვენს სახელმძღვანელოდ; გავგიმართეთ საშუალო სამეურნეო სასწავლებლები, სადაც შევირდებმა უნდა ისწავლონ ვენახის მოვლა, ღვინის კეთება, ბაღოსნობა, მოსტინა, აბრეშუმისა და ბამბის მოყვანა; ზედ დაუმატონ მკვდლისა და მებოძვის ხელობა. ძველა ამის მიადგენ ეთი მდაბალი სასწავლებლებიც და მაშინ ჩვენს ბედს ძალით არ დაჰყვესო.

რომ მისი გარდაწყვეტილება გვაგონებს ჩვენებური პატარძლის სურვილს, რომელსაც ქათმისა უყვარდა ენა, მაღლიდამ გადმოფრენა, მხარ-ბარკულ-კურტუმ-კისერი და სხვ. და სხვ. რა-ღა თქმა უნდა, რომ არ იქნება ურიგო, თუ ჩვენი ქვეყანა უცრად რაღაც განგების ძალით ყოველგვარი სკოლებით მოიფინება, მაგრამ ვიღვე ესეთი გრძნეული ძალა აღმოჩნდებოდეს, სამეურნეო საზოგადოებას უნდა აეწონ-დაეწონა მთავრობისაგან მოსალოდნელი შემწეობა, ჩვენის ქვეყნის უმთავრესი მოთხოვნილება და ისე წარედგინა თავისი აზრი, თორემ ეს-ღა ამ საზოგადოების მოქმედება ჰგავს მოქმედებას იმ ბავშვისას, რომელსაც წინ სხვა-და-სხვა სათამაშოებს უწყობენ ასარჩევად და ის კი ხელებს ხან ერთი ბრწყინვალე სათამაშოსაგან აპოტინებს, ხან მეორისაგან.

დავიწყეთ თუნდა იქიდან, რომ სამეურნეო სასწავლებლების რამდენსამეტიზად დაყოფა და ყოველი ტიპის სასწავლებლის თხოვნა ჩვენის ქვეყნისათვის ენლა შეუძლებელია. ჩვენს ქვეყანას ეჭირება არა სხვა-და-სხვა გვარად და ფერად აქრებულნი სასწავლებლები, არამედ იმისთანა, სადაც შევირდები ცნობულობდენ უმთავ-

რეს საფუძვლებს მეურნეობისა და პრაქტიკულად, ზედ-მიწევით სწავლობდენ საქირო იარაღისა და მაშინის ხმარებას. ამ გვარ სასწავლებელს, რასაკვირველია, იმდენი დრო არ ექნება, რომ თავის შევირდებს წერაკითხვა, ანგარიში და სხვა მდაბალი სასწავლებლების საგნები ასწავლოს; ამისათვის მათში უნდა მიიღებოდენ სასოფლო სასწავლებლებში კარგად კურს-დასრულებულნი პანსიონერებად და პრაქტიკული სწავლების დროს უმთავრესი ყურადღება უნდა ჰქონდეს მიქცეული იმ საგანს, რომელიც სკოლის რაიონში უფრო გავრცელებულია. ამ გვარ სკოლაში სასწავლელს უნდა ეცოდინება, როგორც სასოფლო სასწავლებლის კურსი, ისე უმთავრესი საფუძველი მამულის მოვლისა, და, რაც უფრო შესანიშნავია, ეცოდინება მუშაობა, როგორც შინაურული, ისე გარეგან-ბული იარაღის შემწეობით. მაგრამ ამ გვარის სკოლის მოწყობილებაზედ უფრო ვრცლად დაგვეჭრება ლაპარაკი და სჯობს შემდეგისათვის გადავ-

დეთ. (გადავიდეთ) იმეც უფრო
დროშის რედაქციაში მიწვეულია თავად-ზნაურობა განსაკუთრებულს

მუნთქვესვე; «და მუნთქვესვე განიკურნა». საჭაჭა სულ ძველად, შემდეგ ხარკი, მასუკან ხარაჯა, სულ ბოლოს ხარჯი. სანახები წაცვლად სიტყვისა საზღვარი, გარემო აღვლიები: «სანახები მართლისა»; «სანახები მუხნარისა»; «არენი და სანახები შიდა-მართლისანი». მსგავსია — შეიდეულის მაგიერ ანუ სწორის სწორისა: «დაიბანაკეს მსგვესი ერთი»; «დაჰყვეს მუნ მსგვესი ერთი.» მრავალია მართლის-ცხოვრების ძველს ნაწილში ამ გვარი ლექსები, რომელთაც იგივე მნიშვნელობა აქვთ თვით სახარების უძველეს ვარიანტებში და სხვა მანუსკრიპტებში. — სხვა-და-სხვა, ჭაქტებით განსვენებული ბროსე ამტკიცებს, რომ მართული ხუთასიანი ქორონიკონი შემოღებულა 780 წელს შრისტეს შემდეგ. ამ საგანზე რა საბუთებს გვაძლევს მართლის-ცხოვრება? სულ ძველად მართლის-ცხოვრება ხმარობს ხრონოლოგიას ბერძნულის წესით: ანუ დასაბამიდგან სოფლისა, ანუ შრისტეს-შობილამ თუ ამაღლებილამ; ხანდახან რომლისამე საჩინო შემთხვევილამ, მაგ. «ხვეტის-სხოველის აღ-

კრებაზედ. ამ კრებაზედ გამოცხადებათ, რომ პრიანის მოვალე თავად-ზნაურებს უმაღლესის ნებით აეხსნათ ნახევარი მათის ხვედრის ვალისა. პრიანის მოვალენი ადრესის მირთმევას აპირობენ ამ წყალობისათვის.

— მალე ჩვენს კლასიკურს ლიტერატურას ერთი დაბეჭდილი თხზულება კიდევ შეემატება. **მ. შ. ბურიელის** ხარჯით ამ ცრტას ხანში შეუდგებიან დაბეჭდვას «ძილილა და მინისას». ეს ხელ-ნაწერი სპარსულიდამ არის გადმოთარგმნილი მეფე მახტანგი მე-VI-საგან, როცა ეს უკანასკნელი სპარსეთში იყო და ადერ-ბეჯანის გამგებლად, ანუ ბეგლარ-ბეგად ითვლებოდა. სპარსულად მას ჰქვიან კიდევ «ანვარი სოაილა» და თარგმნილი ყოფილა ძველის-ძველად ინდოურ შინამ ფალურ ენაზედ; ეს უკანასკნელი ერთს დროს ყოფილა სახელმწიფო ენად სპარსეთში მფლობელ სამეფოს დინასტიისა. მახტანგს თავად კარგად არა სკოდნა სპარსული და ამისათვის სხვისთვის მიუმართია, მაგრამ იმასაც უხეიროდ უთარგმნია. წინასიტყვაობა ამ ხელ-ნაწერისა ამბობს, რომ მახტანგ მეფემ გათავებისათნავე მართლში საბა ორბელიანს გამოუგზავნა და მოუწერა მალაღობა მდაბალსაო:

წუთის სოფლისა სურვილი, უგუნურება მგონია მოყვარე კეთილს ჰყვაროდეს ბრძენთაგან გამგონია, აწ მოგონე შენ ჩემი პირველი სიყვარულია, ეს საქმე კარგა მოსაქმე, თვალთ ნუ მოგივა რულია.»

«დროშის» ქელტონი 4 მაისი.

პროკანონი პატარონი და მართული ისტორიის წყაროები.

(მშ-18) (შემაჯობა*)
1) თუ თქვენ მართო პალეოგრაფიის მხრით განხილავთ მართლის-ცხოვრების ვარიანტებს, უწყველად დარწმუნდებით, რომ მართლის-ცხოვრება იწერებოდა იმ დროს, როდესაც მხედრული ჯერ არ არსებობდა და მხოლოდ ხუცური ანბანი იყო გავრცელებული. როგორც ვიცით, ხუცურში ზოგიერთი ასოები, მაგ. შ და ზ, ტ და ძ, ი და ლ ერთმანეთში ძნელად გაირჩევა; ამის გამო მწერლებს ძველადვე ეს ასოები სიტყვებში აურევიათ და ამ მიზეზით კითხულობთ მაგიერ შიოშისა, არშაკისა, არდაშისისა, მობიდანისა, შაბურისა, აბალიისა, შანქორისა, ჯვანშერისა, დარვალანისა მუ ილულისა — ბიობ, არბაკ, არდაბიო, მოშიდან, ბაბურ, აშალ, ბანქორი, ჯვანბერ, დარვალანი, მუქლუ-
*) იხილეთ «დროშა» № 96.

ლი და სხვ. ეს შეცდომილება ხშირია და იმისი კვალი დარჩენილია თვით მე-XII საუკუნის ესკომხურ ხრონიკაში; რომელიც ზევით მოვიხსენეთ და მე-XIII საუკუნის მხილარ პირივანქელის ხრონოლოგიურს ისტორიამიაც.
2) თვით ლექსთა-წყობა და გრამატიკული ჭორმები ძველის მართლის-ცხოვრებისა აღმოაჩინენ საგრძნობელს განსხვავებას, თუმცა მათ მომავლის საუკუნოების კალმის კვალიც კი ეტყობა. მარდა ამისა, ვბოულობთ იმისთანა ლექსებს, რომელნიც შემდეგ საზოგადოდ არიან მიღებულნი, მაგრამ ძველად კი ან არ იხმარებიან, ან სულ სხვა აზრით იხმარებიან; მაგ. ბიძა, მამა სულ არ ამოიკითხვის; ამათ მაგიერ იხმარება მამის ძმა, დედის ძმა, მამის მამა, თარგმანი — იხმარება მთარგმნელის ნაცვლად: «კანანელთა თარგმანთა»; «მოუწოდა თარგმანსა.» ხშირია სეფე და ამ ლექსილამ წარმომადგარი რთული სიტყვა სეფე-შვილი, სეფე-ქალი, სეფე-წული, სეფის-პირი, სეფე-მწიგნობარი, სეფენი ქვეყანისანი. მუნთქვესვე ნაცვლად სიტყვისა მიყვესულად: «და ითქვა მხედველ

ამასთანავე უბრძანა: „ეს ჩემი პირ-
ნახული გაჩაჩხე გემოიანად და სადაც
ლექსები ჩართული იყოს, ქართულად
ჩაუთარო ეს სულხან ხაბა მრბელიანი,
განაგრძობს წინასიტყვაობა, იყო
ბიოგრაფი მეფის ძმის-წული და მისგანვე
შეიღურად გაზრდილი და გასწავლე-
ბული და ვახტანგ მეფისა ბიძად და
გამხრდელად წოდებული და დიდად
საყვარელი. ამ სოფლის სიმუხთლემ
ერთმანეთს მოაშორვა და ჩხუბიანმა
კაცებმა მათ შუა დიდი განუთქილება
ჩამოაგდო. მეფე მას და მის ძმათზე
უბრალოდ მწყრომელი შექნეს. და
მერმე ეს ბრძანება მოუვიდა. შარი
აღარ იქნებოდა, თვარამ მონახნისა-
გან ამისთანა ამავე უწყისა და უბო-
გო: მონახნი საღვთო წერილს მარ-
თებს წერდეს გინდა ბერი ამისთანა
სამსახურისა მეფისასა ჰყოფდეს ერი.

ძილილა და მანა იგავებით არის
დაწერილი და მოქმედ პირებად არიან
თევზნი, ფრინველნი და მხეცნი, ში-
ნაარსი წარმოადგენს იგავით დაწყო-
ბილ სწავლას სახემწიფო წყობილობა-
ზედ, მოხელეობაზედ, მართვასა და
გამგეობაზედ, ორგულების განძევება-
ზედ, მტერთა განდევნაზედ და ქვეყნის
დამშვიდებაზედ და დაწყნარებაზედ
ერის აღელვების დროს.

მეორე ხელ-ნაწერში წინა ფურცელ-
ზედ, რომელიც წინასიტყვაობას წარ-
მოადგენს, წიგნის შინაარსის შესახებ
ესე სწერია: „რა ენახა მეფესა, რომ
ყოველი გაქვირებული რჩევა, ერთ-
გულთა წყალობა, ორგულთა მოსა-
გებელი, ხელმწიფეთა და სულის-უფა-
ლთა წესნი აქედან მოიშვედრების,
მაშინ გული აღძროდა და ეძახებო-
ნა მისი თარგმნა.“

— მრზაბათს, 24 აპრილს, ბათუ-
მის „წერა-კითხვის საზოგადოების“
სკოლაში მომხდარა ეგზემენი, რომელ-

პორტიოგენ, და ხმარობენ იმავე
დროისთვის მე-XI საუკუნის მემ-
ტიანე სტეფანოზ აზოლიკი და სხვა-
და-სხვა ქართული მანუსკრიპტები და
გუჯრები. საკვირველია, რომ ლექ-
სი მამფალი ზემო-მართლს გარემე-
თიქმის არ გავრცელებულა და
ამისთანავე მე-XI საუკუნისად არც
მატიანეში, არც სხვა ძველ მწერლო-
ბაში აღარ აღმოიკითხება.

3) ჩვენ ზემოთვე მოვიხსენეთ, რომ
მართლის-ცხოვრების წერა იწყობა
ჩვენ მიერ ძირისტეს აღსარების მიღე-
ბის დროდამ. შეკონდა, თუ არა მი-
რიან მეფის დროს ანბანი ანუ ალქა-
ვიტო მირიან მეფის დროს, ამისი ქაქ-
ტი ჯერ არ არის, თუმცა ეჭვ გარეთ
უნდა ვიქონიოთ ისიც, რომ ჩვენში
სულ პირველიდ იხმარება ხუცური
ასო-მოავრული, საიდაც მე-VII—VIII
საუკუნისად იხადება ხუცურივე წერი-
ლი ანბანი და აქედამ მე-X საუკ.
ჩნდება მხედრული, რომელსაც მე-
XI—XII საუკ. ჯერ კიდევ ხუცური
ასოების თვისება აქვს. რომ ხუცური
ასო-მოავრული ძველად-ძველია, რომ
იმიდგან მომდინარეობს, ორივე დაწაშ-

ზედაც ორმოცამდე პატრისა-ცენნი პირ-
ნი დასწრებიან, სხვათა შორის, ადგი-
ლობრივი მცხოვრებლებიც. მეზამენს
კარვად ჩაუვლია და დასწრენიც სრუ-
ლიად კმაყოფილნი დარჩენილან. რამ-
დენსამე პირს უყიდნიათ წიგნები,
ტრანსპარანტები, ხილი და დაურიგე-
ბით ბავშვებისათვის ეგზემენის შემ-
დეგ.

— ხონილამა გვწერენ, რომ 27 აპ-
რილს იქაურ სამასწავლებლო სემი-
ნარიაში გაუმართავთ ლიტერატურუ-
ლი საღამო ღარიბ მოსწავლეთა სა-
სარგებლოდ. ხალხი ბევრი დასწრება.
სრული შემოსავალი ყოფილა 60 მან-
ათამდე.

— ბ. გუბერნატორის ქანეთში მყო-
ფობის დროს თელავის საქალაქო
სასწავლებლის მასწავლებლის ბ. ი.
როსტომაშვილს წარუდგენია მისთვის
პროექტი შესახებ სასოფლო ფოსტის
გამართვისა და ბ. გუბერნატორს თა-
ნავრძნობით მიუღოა. ეს პროექტი
ჩვენს გაზეთშიაც იყო დაბეჭდილი.

„დროების“ კორექსიონი

სოფ. ველის-ციხე (გახეთი), აპრი-
ლის 20. სოფ. ველის-ციხე, როგორც
სახელიც გვიჩვენებს, მდებარეობს და-
ცემულ ალაგას, სადაც ოდესმე ყო-
ფილა ველი (მინდორი), შესანიშნავი
ციხით, რომლისაც ახლა მარტო ნან-
გრეები დარჩენილა. ველის-ციხე სამ-
ზღვარია თელავის და სიღნაღის მაზ-
რისა, ეკუთნის სიღნაღის მაზრას და
მდებარეობს შუა ვახზე. ველის-ციხე
ისტორიულადც შესანიშნავია. ეს ის
სოფ. გახლავთ, სადაც მეფე ლაშა
ბიოგრის თვალი გამოხატარეს და სა-
იდაც წაიყვანეს შალვა... თუმცა ამ

თენი ანბანი, ამის დასამტკიცებელს
საბუთს გვაძლევენ ძველი ჩვენი მანუ-
თები (მე-V საუკუნისად), ძველი მანუ-
სკრიპტები (მე-V—VII საუკ.); გვა-
რის მონასტრის წარწერები (მე-VII
საუკ.) და უძველესი გუჯრები; ამ
საბუთთაგან ზოგნი ახლა ჩვენ ხელში
გვაქვს. ეს აზრი ქართულ ალქავე-
ტებზე მარტო ჩემი აზრი არ არის. პი-
რას ამბობს ამ საგანზე ბატონი-შვი-
ლი თეიმურაზი: «რომელიმე მესტო-
რენი ჩვენი გულ-მსტყველობენ,
რომეუ ხუცური იყო პირველ შარ-
ნავაზისა» (იხ. იმისი ისტორია, 116).
ჩვენ არ ვიცით, ვინ არიან ეს მეს-
ტორენი, მაგრამ როდესაც სულ ძვე-
ლის ჩვენის მწერლობის პალეოგრა-
ფიის განხილვაში შესდინართ, ცხადად
შენდავთ, რომ შეუძლებელია ჩვენს
ალქავეტს იმ დროს ის სისრულე და
ის ქარმების მშვენიერება ჰქონიყო,
თუ რომ იმას მანამდე რამდენიმე სა-
უკუნე არ გაეგლო.

რომ ჩვენს ძველ მწერლობას ზო-
გიერთი საკუთარი ნამდვილი ცნობები
ჰქონია მირიანზე წინანდელს საქარ-
თველოზე, რომ მირიანის დროდამე

სოფლის უწინდელს ისტორიულს
მდგომარეობაზე ვერაფერს გეტყვით,
მაგრამ ახლანდელს მანც დაწვრილე-
ბით ავიწერთ. ველის-ციხე ბევრად
განიუჩვევა სხვა სოფლებისაგან და ღირ-
სიც არის, რომ დაბა ეწოდოთ.
სცხოვრებენ აქ ქართველები, სომხები
და ურიები. სომხობა თუ მეტი არ
არის, არც ნაკლებია. აბა, რასაკვირ-
ველია, რომ აქ ვაჭრობაც იქნება გა-
მართული! რანაირი აღებ-მიცემობის
ლუქანი გნებავთ, აქ არა ნახოთ? თი-
თქმის პატარა აფთეკაც კი არის. აქ
არის აგრეთვე ორი სკოლა: ერთი
ქართველებისა, მეორე სომხებისა.
ღიან, ბევრი არაფერი აკლია, რომ
ველის-ციხე დაბად გარდაიქცეს, აკ-
ლია მხოლოდ ის, რაც არსებობს სხვა
დაბებში, მაგ., ხონში და შეირილაში,
ე. ი. ექიმი, სასამართლო და რამდენ-
იმე კლასიანი სკოლა.

შველა ეს რომ ელიროს ველის-
ციხეს, შუა ქანეთში მდებარე სოფ-
ლებისათვის, რომელნიც ოცვერსტზე
მოშორებულნი არიან მაზრის ქალაქს,
სწორედ მისწრება იქნება. მაშინ თე-
ლავსა და სიღნაღში სიარული, რამდენ-
იმე დღე მოცდენა არ დასჭირდებათ.
აქ რომ ახლოს ექნებათ ყველაფერი,
სასამართლოშიაც მალე მოისაქმებენ,
ლოქტორსაც მალე მიმართავენ და
სკოლაშიაც ხომ აღვილად მიიბარებენ
თავიანთ შეილებს.

ველის-ციხელებს სურთ კიდევ ორ-
კლასიანი სკოლის გამართვა; ამასთან
ერთი კარგი სურვილიც მოსვლიათ,
რომ როგორმე დეპო გახსნან და მით
უფრო გააადვილონ და გააუმჯობე-
ლონ თავიანთ ცხოვრება.

დებოს გახსნის მოსურნენი უფრო
ქართველები არიან, სომხები კი მაგ-
დენად არ თანაუგრძობენ, რადგა-
ნაც იციან, რომ დებოს გახსნით მა-

არა თუ იწერებოდა ქართული ისტო-
რია, არამედ გავრცელებულიც კი ყო-
ფილა უცხო-ქვეყნების მწერლებში, ამ
ზრს აცხოვლებს, ჩვენის ფიქრით,
შემდეგი ისტორიული ქაქტები:
ა) შარნავაზის მეფობაში (302—
237 წ. ძრისტ. წინ) მართლის-ცხოვ-
რება იხსენიებს ასურისტანის ანუ სი-
რიის მეფედ ანტიოქოზს. ანტიოქო-
ზი იმ დროს ორი იყო და უკანასკ-
ნელი მათგანი მეფობდა 261—244
წ. ეს ანტიოქოზი უნდა ჰყვანდეს
მხედველობაში მართლის-ცხოვრებას.
მირვანოს I-ს დროს (162—112) სი-
რიის მეფეა ანტიოქოზე და სომხე-
თისა არშაკი, მართლდაც, ხუთთა
ანტიოქოზთა შორის უკანასკნელი მე-
ფობდა 112—94 წ. და სომხეთში
არშაკი 127—113 წ. მეფე შარ-
ნავამ (112—93). მართლის-ცხოვ-
რებით ამას შემოაქვს მართლში სჯუ-
ლი დედული, ანუ ცეცხლის მსახუ-
რება. მართლის მრისთავნი სომხის
მეფეს გამოხსოვვენ შემწეობას და
შვილს მეფედ. მართლდაც, ამ დროს
სპარსეთში გაძლიერებული იყო ცე-
ცხლის მსახურება და სომხეთის მეფე

თი ვაჭრობა დაეცემა. მაინც, კიდევ
იმედია, მოთავე ქართველები იმდენს
ეცდებიან, რომ სისრულეში მოიყვა-
ნონ თავიანთი წადილი. მეტე რა საარ-
გებლობა ექნება დებოს შუა ქანეთ-
ში! თითონ ველის-ციხელებსაც დიდ
შეღავათს მისცემს. წარმოიდგინეთ ახ-
ლა ამათი მდგომარეობა მთა-ტყე
ამათ არა აქეთ, სახანავ-სათესი მიწე-
ბიც ძლიერ ცოტა, გადასახადი კი
დიდი აწევთ — ეს ფოსტის ფულიო,
ეს საეკლესიო.

დებოდგან მანც შეიძლება ისარ-
გებლონ და იათად იყიდონ ყველა სა-
ქირო ნივთები.

მართი ცული ჩვეულება აქეთ ველი-
ციხელებს, რომლისაგანაც დიდი ზა-
რალი მოხდით და არკი ცდილობენ,
ეს ჩვეულება მოიშალონ. ეს ჩვეულებ-
ა ვახლავთ, ცუდ-უბრალოდ უქმე-
ბის შენახვა. მართველები სომხების
უქმებს ინახვენ და სომხები კიდევ
ქართველებისას, ასე რომ, გაცხარე-
ბული მუშაობის დროს ველი-ციხელებ-
ი სახლში სხედან ხოლმე უსაქმოდ.
მინიცობაა, თუ ვინმემ იმუშავა, მა-
შინათვე დაარბევენ. საქმის დღესაც
უქმობენ, ხან ორშაბათს, ხან ხუთ-
შაბათს; ესეც რალაც ცრუ-მორწმუნე-
ნობისა გამო, რომ ღმერთმა სეტყვა
არ გამოგვიგზავნოსო. ამისთანა ცრუ-
მორწმუნეობით რამდენ მუშაობას
აკლდებიან, რამდენი ზარალი მოს-
დით!

აბა თუ ველი-ციხელებმა ერთი დღე
კიდევ იმითარ არ იუქმონ, რომ ხვეი
აღიდეგის დროს არ გადმოვარდეს
ხოლმე სოფელზე. მართლა და, ძლიერ
შესანიშნავია ეს ხვეი, სახელდობრ
ჭერემის ხვეი, რომელიც ველის-ცი-
ხეს ჩამოუდის გვერდზე; გაზაფხულო-
ბით წყალდიდობას ზედაც გადივლის
ხოლმე ამ სოფელზე და დიდ ზარალ-

არტაშეს I იყო მკაცრი კერპთ-მსახუ-
რი. აქ ისტორიული წინააღმდეგობა
არა არის რა, რადგანაც ჩვენი და
უცხო-ტომთ მოთხრობა ერთმანეთს
ეთანხმება.—არტაგ (81—66). ამ
არტაგს არტაგესად იხსენიებენ პომ-
პეის დროს რომაელთა მეისტორიენი
ღიონ ასიუსი და აპიანი.—ადრკი
(2 შრ. წინ—55 შრ. შემდეგ). რო-
მაელთავე ცნობით იბერიის მეფე მი-
ტრიდატის შვილი შარსმანი სომხე-
თის მეფედ სვამს თავის უმცროსს ძმას
მიტრიდატს. ეს ცნობა არ არის მო-
ხსენებული მართლის-ცხოვრებაში, მაგ-
რამ 55—72 წ. მეფობენ ბარტამ
და მართამი და 12—87 შარსმანი:
მართლის-ცხოვრებით პირველის მეფო-
ბაში მესპასიანმა წარმოსტყვენა იერო-
სალიმი; მეორის მეფობაში სომხეთში
მეფობს იარვანდი, რომელმაც მიუ-
ლოო საზღვარი მართლისა. სომ-
ხური წყაროს ჩვენებით ეს არის პრო-
ვანდი (58—78), რომელსაც ვითომც
მართლა დაეპყრა ნაწილი მართლისა.
მართი ქვა ბერძნულის წარწერით, ნა-
პოვნი ამას წინად მცხეთის მახლობ-
ლად, მოხსენებს 75 წელს მესპასია-

საუკუნოვანი, ანუ წყლის, მარტის, გასულს, როდესაც მთაში გადნა თოვლი, ამ ხვედრით თავისებურად მოიგოქანა თავი და შუალამისას ეცა მელოს-ცინეს (ასე გვეგონებოდათ იერი-შით შარსის ასაღებად მიდისო). ღაფთობო ხალხი პირველი ძილიდგან ხალხს ეგონა, თუ ეს არის მეორედ მოსვლა მოგვივიდა და წარღვნა გვეწიაო. შექნეს წივილი-კივილი. ზოგს სახლში შეუფარდა წყალი; ზოგს მარანში მიუხდა ღვინოების საწახავად და ქვევრებს ეცა; ზოგის ბოსტნისკენ ჩაისვირნა და მთლად მწვანე ილუღობა წაღვეს; ზოგის ვენახში მწვანის მაგივრად ქვიშა მოჰვირნა. რასაკირველია, ამ ხვევის ზარალი მელოს-ცინელისთვის დიდი საგზამართელია და ურჩენიათ ორ შაბათობით ტყუილ-უბრალოდ სახლში უქმობის მაგიერ წავიდნენ ხევზე; ქვა იქ ღვთის მადლით ბერია და სათავეშივე (სოფლის თავში) ააშენონ კარგი ყოჩაღი, რომ შემდგომი ხვევა ვეღარ გაბედოს გადმოეარდნა და მათი აკლებას.

თამა კახელი.

რუსეთი

— ზანეთს რუსიკი უკრივსა სწორენ აშენენ-პარადოლსკიდან, რომ იამაოლის მახრამში, ერთს სოფლის სასწავლებელში დაუბრუნავეთ სალამ-სალამოთი რამდენიმე საათი მოზრდილი გლენ-კაცების სასწავლებლად. ასწავლიან წერა-კითხვას, ანგარიშს და სხვა მეცნიერებებიდან ცნობებს აძლევენ. ამ რიგად გლენ-კაცი სამ-ოთხ თვეში შეისწავლის ხალხი წერა-კითხვას. რომ უფრო ბევრი ხალხი მიიხილოს ამ კეთილმა საქმემ, ამ სოფლისავე მებატონეს გრაფ პროტასოვ-ბახმეტეივს

ნისაგან აღმენებას ცინისას ძეისრისა და რომაელთ მეგობრის იბერიის მეფის შარასმანისა და იამაზის შვილის მიტრიდატისათვის. — მართლის-ცხოვრებით, 113—122 წ. ჩვენში მეფობს შარსმან II. შემოთ-ხსენებულის ღიონ მასსიუსის თქმით, აღრიაწე იმპერატორის დროს (117—138) მეფე იბერიისა შარსმანი აღბანაში-ზოგორეთის მანუსკრიპტების თქმით აღანი-ში იწყობს დიდს ომიანობას, რომელიც გრცელდება მილიაში, სომხეთში — და პაპადოკიაში. ამ შარსმანისათვის რომში ბედლონის ტაძარში აღუ-მართათ სახსოვარი ძეგლი.

ბ) შარსტეს სჯულის შემოტანას ქართლში წმ. ნინოსაგან, მირიანის დროს (265—342) მოგვიტობრდენ მე-IV საუკ. ბერძენთ მწერალთაგანნი რუჭინი და სოზომენი და მე-V საუკ. სომხეთაგანი მოსე ხორენელი, — მოუთხრობენ იმ გვარად, რომ არ შეგიძლიანთ არ იფიქროთ, — იმათ ხელში უნდა ჰქონიყოთ ჩვენის ხრონიკის ისე შედ-მიწვენით ეთანხმებიან ამ უკანასკნელთ. ოქვენ ფიქრს აცხოველებს

უწყებია სკოლისათვის გზდოსნური თარანი სურათებით.

— ზანეთ «ზარას» შემდეგ ამბავს ატყობინებენ ს. სმელიდან: აპრილის 10-ს სალამოთი ქარხანის მუშა ხალხი, რომელიც უმეტესი ნაწილი ჩრდილოეთის გუბერნიებიდან ყოფილა მოსული, რილათი უკმაყოფილო დარჩენილა, მისციენია ქარხანას, გაურეკია დნარჩენი ხალხი და დაუწყვი იარაღების მსხვერვეა. პოლიცია რომ მოსულა, აღელვებულ ხალხს მიუღწე-მოუღწეოა იქვე ახლო გავტებული მესერი, აულია ხელში წამტვრევები, დასცემია პოლიციის მოხელეებს და გაურეკია; პოლიციას ყაზახები მოჰშველებიან. ამით ძლიეს დაამოშინეს თურმე აღელვებული ხალხი. შაზახებმა დაიპირეს ასზე მეტი ჩხუბის თავი და პოლიციაში წაიყვანეს.

— მკითხველს ვხსობებთ, რომ ეხლა შაზანის გუბერნიაში დიდი ვაჭირვებაა საქმლისა. «შაზანის ფურცელსა» სწორენ მამალიშიდან; რომ იქაურ ექიმებს ხშირად მოსდით თურმე წერილები შიმშილობის შესახებ. აი ერთი ამისთანა წერილი: «მის კეთილ მოზილებას, საერო ექიმს.

— მკითხველს ვხსობებთ, რომ ეხლა «სამამასახლისო მმართველობა უმარჩილესად გაუწყებთ, რომ აქაურ სამამასახლისოში თითქმის ყველა სოფელში გლენ-კაცები ავად არიან შიმშილით.

«მამასახლისის მაგიერ მისი თანამემწე მუსამ ტრახიბოვი».

— ის კომისია, რომელიც დაუწყებია იუსტიციის სამინისტროს და

ის ჭაქტიც-ხორენელის შესახებ, რომ ხორენელი თავის ისტორიაში მოიხსენებს ქართველთ სეფე-წულებს. ეს ცნობა, ჩვენის აზრით, იმას უნდა ამოეკითხა ჩვენს წყაროში. — შარას-ბაკურის (377—393) შვილი მურვანოზ, მონოზონობაში წმ. გეტრე, დიდ ხანს მოღვაწეობდა პალესტინაში, სადაც ეპისკოპოსად აღესრულა. ამის ცხოვრება, იმის მოწაფისაგან აღწერილი, ჩვენამდეა მოღწეული. ამ აღწერის ცნობას სიტყვა-სიტყვით იმეორებს თავის მსოფლიო ისტორიაში მე-XIII საუკუნის სირიელთ პატრიარქი მიხეილ დიდი (იხილე Langlois, Chronique de Michel Le Grand patriarche des Syriens Saïobites, 1868, დ. 153—154). საილამ, თუ არ ქართულის წყაროდამ? — ჩვენ დროამდე მოღწეული მე-VII საუკუნისა რამდენიმე წარწერა ჯვარის მონასტრისა, მცხეთის მახლობლად მთაზე, წარმოგვიდგენს იმ დროის საქართველოს მდგომარეობას და სრულებით ეთანხმება მართლის-ცხოვრების თქმულებას. როგორც ვიცით, მე-VI—VII საუკ. საქართველო საბერძნეთის გავლენას

რომელმაც უნდა შეადგინოს პროექტი წესდებულებისა უძრავ მამულზე მფლობელობის დამკვიდრების შესახებ, აპრობს ამ ცოტას ხანში სახელმწიფო რჩევაში თავისგან შემუშავებულ წესდების შეტანას. ამ პროექტის აზრით, საადგილ-მამულო წიგნების შედგენა და შენახვა მიენდობა საადგილ-მამულო დაწესებულებას, რომლის მგავსიც ეხლა ოლქის სასამართლოებთან არის; საადგილ-მამულო დაწესებულებას შეადგენენ: ერთი ოლქის სასამართლოს წევრი, რომელსაც ამ დაწესებულების უფროსი ერქმევა, და ერთი საადგილ-მამულო წიგნების შემნახვე.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

იმ დროს, როდესაც ინგლისელები აპრობებენ ხალხის დამონაგებებს სუდანში, ბრაზილიის იმპერატორს მოუხსნა მონობა თავის სამფლობელოში. ამის შესახებ გამოჩენილმა საფრანგეთის პოეტმა ვიქტორ ჰიუგომ პარიუის გაზეთებში შექმნილი წერილი დაუქდა: «ბრაზილიაში მოსიპო მონობა. ამ შესანიშნავმა ამბავმა ჩვენამდინ მოახწია. მონობას აი რა მნიშვნელობა აქვს: ერთი კაცი სხვა კაცებს ისე ეპყრობა, როგორც საქანელს, და რაც ამ პირუტყვულ ცხოველებში კიდევ აღმაინური დაწი-მით, ისიც ეკუთვნის იმათ ბრძანებულს, რომლის ნებას და ჭანტახიას მონა უნდა ასრულებდეს. აქედანს საშინელი დამოკიდებულება წარმოსდგება. ბრაზილიამ მონობა მიწასთან გაასწორა. ბრაზილიას ჰქვას მეფე, რომელიც შეეუბნე უმეტესია, — ეს არის ადამიანი. დიქტომამ ამ გზაზე ხელი მოუშართოს. მაკუფრათ ჩვენსა და პატრიარქეთ. ამ

ექვემდებარებოდა. — ჯვარის მონასტრის ქანდაკი გვიჩვენებს სურათებს მთავრის სტეფანოზ I-ის (600—619) ძმის დიმიტრისას, ადარნასესას (619—639) და ადარნასეს შვილის სტეფანოზ II-სას (639—663): იმათში ადარნასე იხსენიება იპატოსად, სტეფანოზი პატრიკად. მსეც საბუთი: მე-VII საუკ. არაბთა სარდალი ხაბიბი სტეფანოზ II-ს პატრიკადვე უწოდს. — ამ გვარი ჭაქტები მე-VII საუკუნისამ მრავლდებოდა, ამისთვის არ არის საჭირო, რომ ყველაზე შევდგეთ. მხოლოდ ორიოდე სიტყვა კიდევ ჩვენ შემოდ მოვიხსენეთ ქოსტანტინე პოროპროგენის წყარო შემო-მართლის ბაგრატიდებზე. ქოსტანტინე წარმოგვიდგენს იმათ გენეალოგიასს მე-IX საუკ. გასულიდამ ვიდრე მე-XI საუკ. დამდეგამდე. ეს გენეალოგია თითქმის იგივეა, რაც არის მართლის-ცხოვრებისაგან გადმოცემული შთამომავლობის ხე. — ამ ცოტას ხანში აღმოჩნდა ერთი ძველი ტყავზე ნაწერი გუჯარი ბაგრატ მე-IV-სა (1027—1072), შვილითურთ ბიორ-

საუკუნის დაღვემდის მოხონა-საქრება მთელი სმეჯეთის ზარსე, თავის უფლებას კაცის ერთი უფლებათაგანია».

ერთ ზურის მცხობელს ლეკოში მონდომია მომეტებული მსუდეკლის მიზიდვას და ი რა მოუგონია: გამოუცხადებია, რომ უკვე დღე ერთ-ერთ რამქლსაქე ჩემ გამომცხვარ ზურში ერთ რქრას ჩაქლებო. ამ ზურის მცხობელს კაცის გული კარგად ჰქონია შესწავლილი: წასაკვირველად, იმდენი მოვარე გამოსხნიას, რომ ძლიეს-და თურმე ასდიდა; ძლიან მოშორებულ ქადაქის გუთსებუდანაც კი მოდიოდენ თურმე ზურის სასუიდალად. ესეთივე აზრი მოსკლმა ერთ ყურხალის რქაქცასს ლეკოდურში; უკვე-დღე გამოსულ გაზეთების ნომრებითა ნუსხას და ლატრეიასა მართავს: იმდენ ბილეთს ბაკეთს, რამდენიც გაზეთის ნომრია და ერთ-ერთ ბილეთს ამოიღებს; რამქლი ნომრებიც ამოვს, ის მოიკებს 100 ჭრანსე. ეს რამ გამოუცხადებია, ხელის მომწერების რიცხვს 30.000 შდის მიუღწეია. პარიუის გაზეთს «Gaulais»-ს შური აუღია და ესეც ამისთანა ლატრეიის გამართვას აპრობს და 100 ჭრანის მაგივრად 300-სა ნიშნავს მოუგებად.

ერთ ჩემქურსსაქიმო გაზეთში ვკითხულობთ, რომ ერთი მეტად სასაცილო წამალი მოუგონიათ: «გაღუტაში, სამრეველო გამოფენაზე სხვა წამლებ შოშის შეეცადიული აბიც ყოფილა. ეს უბრალა აბი კი არ არის, უკვე ამ აბში პატარა საკრავი ყუთია მომართული. აბს სასამქებლადს ხმარობენ და მოქმედებას ნახვეარ საათში გამოიჩენს ხალქე უტკივილოდ ნაწლავების მომართ-

გით, რომელსაც საგნად აქვს მამულის სახმლერებზე დავა მპიზართა და მიჯნადორელთა შორის ხეობაში. ამ გუჯარში მოხსენებულა სადავო საგანზე ძველი გუჯარები ბერამ მამფა-ლისა, მრისთავთ მრისთავის ბურგენისა, მეფეთ მეფის ბურგენისა, მაგრატ IV-ს პაპის ბაგრატ III-სა და მამის ბიორგისა. პრავითარ წინააღმდეგობას ამ გუჯარისას არა ენოულობთ მართლის-ცხოვრების ცნობაში: ამ ცნობით ბერამ მამფალი † 883 წ., მრისთავთ მრისთავი ბურგენ † 968; მეფეთ მეფე ბურგენ † 1008 წ., შვილი მისი ბაგრამ III მეფობდა 979—1014; შვილი ამისი ბიორგი I 1014—1027; შვილი ბიორგისა ბაგრატ IV-1027—1072 და შვილი ამ ბაგრატი-სა ბიორგი ქურატალატი 1072—1088.

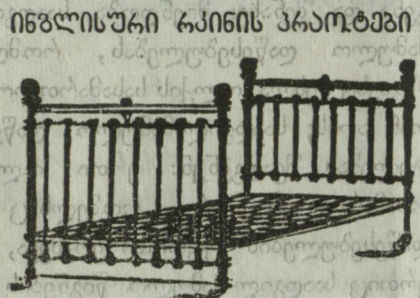
(შემდეგი იქნება)

ბასკე უფროსი მოქალაქე და დაკრძალა დაწყო მისი და მისი უფროსი თანდათან ამაღლებს ხმას. ყოველ უფროსს აქვს ის ხმა, რომელსაც უფროსს და ბევრ გარე სმობს არის ამ ამოში. აკადემიური გაქვლანავეს ერთს ახს, ჩაჯდება სავაქელში, უფროსს უფლებს მხარულ ვალს ან რომელსამე სსსამოკონს ხმას და ფიქრადაც არ მოსდის, რომ ავად არის.

სამაწაველებლო ინსტიტუტის მოსწავლე ეძებს
გაბეითლს;
ქალაქ გარეთაც ვაჭყებთ. აღრესი „დროების“ რედაქციაში.
(10—1)

ინგლისური ჩინის პრაობაში
ერთის სწოლი 7 მანეთიდან და ორის სწოლი 14 მანეთიდან, მათი ლეიბები, ზღვის ბალახით გატენილი ნაღვან 8 მანეთიდან. კიდევ შექმნილი ნივთები იყიდება 25% -თ უფრო იაფად, ვიდრე სხვაგან სადმე: ბრიტანის მეტალის ნივთები, ჩაინები, სავაჭრე, სავაჭრე, ჩაის და სტოლის გოგონები ჩანკლებითა, ფანდოსი, დასადგმელი, პირისსახისი, სტაქები, სუფოვნიკი, სავაჭრე, სეკები, რაუტები, გრაფინები, სავაჭრე თიფები, ბლუდები, სსსალთები, ტაშტები, სარქველები, სამარჩელები, გარნიცის საფუკები, უნაგირები გაცისა და ქალისა: აფირები, ხლისტები, ტანისამოსის დასაკიდებლები, საბალო მაგრატლები, ვაქსები, უთოები, წისქვილები, სეჩები, ქალები, კლიტები, ინგლისის თოფები და რეკლავები, შიუები, ზარბალები, კასიოლები, სფანგები, ნიბები, ვატრებრები, სანები, ჩულები, წინდები, სუფრები, საღებავებისათვის რეკლავები, ემლიანი ჭურჭელი, მურაბები, კამფები, შიკლები, სოუსები, ზღვის ბალახი, დიმიტიკონები და სხვ. ინგლისურს მალაზიებში №№ 156 157, 158, 159, და 160. ამ ნომრებს უფრადებს მთავრად. (100—6)

ინგლისის მალაზია
ზია
Maison de confiance
შუადარეთ ჩევი ჩი მსოკოვის ჩიის
I 1 10 1 3 40
II 1 20 1 60
III 1 40 1 80
IV 1 60 2 50
საუკეთესო 2 3
იქვე იყიდება სხვა საქონელიც: თოფები, რეკლავები, კრატები, ჭურჭელი, ჩაინები, გასაღებები, დაინები, გოგონები, ტაშტები, გაღები, ქაღალდი, შოკოლადი, კაკო, კასიეტები, მურაბები, მაგნეზია, უნაგირები, კლეონკა, წინდები—გაცისა და ქალისა, ხელ-სახოცები, მაკინტოშის კალენკორი—სულ ექვსაფერე 25 დამ 50 პრეცენტით უფრო იაფად, ვიდრე სხვა რომელსამე მაღაზიაში.
კონტ ქალაქს გარედამ 25 მანეთიდან 1,000 მანეთამდე საქონელს გამოიწერს, გასავაჭრს არაფერს არ იხდის. (100—22)

თბილისის ძალაპის ბაგაგოპას
აქეს პატივი აუწიოს ბბ. სახლის-პატრონებს, რომ ამა მისის 7-დან დამფასებელი კომისიები შეუდგებიან ახლად დაფასებას ყოველ უძრავ ქონებათა, რომელნიც მივ ქალაში იმყოფებიან. ამასთანავე გამგეობა სთხოვს ბბ. სახლის-პატრონებს გაუწიონ დამ-

ფასებელი კომისიებს შესაძლებელი დახმარება და წარმოუდგინონ შელობებლობის დოკუმენტები, ცნობები შესრულდა, სამაღრიები უჩვენონ და სხვ. შევლა ამ გვარი ცნობები ვრცლად იქნებიან ჩამოთვლილი საკუთარ უწყებებში, რომელნიც სახლის-პატრონებს გავეზავებთ. (3—1)

საქონების

„ხრდილოეთი საჯენტისა“
მისის 3.
პატრონები. ბირჟის კომიტეტმა დაადგინა: ნაოსნობის დაწესების ოპორტუნად დედ მისის პირველი ითვლებოდა.

გზათა სამინისტრომ შეიმუშავა ახალი წესები შესახებ მეოთხე კლასის ბილეთების შემოღებისა რვა საბაზინო რეინის გზაზე.

გაზეთები იწყებიან: რადგან მამულის მუშაობისათვის დაჭერილი მუშები ხშირად პირობებს არღვევენ და ეს გარემოება ცუდად მოქმედებს მეურნეობაზე, ამის გამო აზრად აქვთ პირობის დამრღვევთ გადახედვინონ გარდა სამოქალაქო წესისა, სისხლის სამართლის წესითაც, სისხლის სამართლის წესით პასუხის-გებაში მიიყვამიან ისინი, რომელნიც პირობით შეეკრნენ, მაგრამ მუშაობაზე არ გამოცხადდნენ; პასუხის-გებას სსსილდება თავიდან, თუ პასუხის-გება მიზეზი აქვთ რამე გამოყვანადებლობისა, მაგ, თუ მუშა ავად გახდა, ან ახლო ნათესავი მოუკვდა ვინმე.

საბირი. ოსმან-დიქმა თავს დაესხა რამდენსამე ინგლისელების მეგობარ ტემს და გააქცია იგინი; ერთი თონ ბევრი ზარალი არ მისცემია.

ლონდონი. საზოგადოებათა პარლამ 222 ხმის უმრავლესობით 84 ხმის წინააღმდეგ უარყო პრემიტი ლამანთან ტუნელის გაყვანის თაობაზე.

პარიზი. ჩინეთის ელჩმა დიკონგპომ მიულოცა ჭერის ჩინეთთან პორიგება, ხოლო ჭერიმ წინადადება მისცა ელჩს, რათა გამოეცხადოს მისი ნდობა ტონგინის პროვინციის ვიცე-გოროლის ლი-ზუნგ-ჩანგს, რომლის მეცადინეობითაც III განჩინებულ იქმნა ბძი, და სთხოვს ვიცე-გოროლს, რათა მოქმედებდეს იგი თანხმად ტიან-ძინში დადებულ ხელშეკრულებისა.

ნიუ-იორკი. მეტროპოლიტანის ნაციონალური ბანკი და სამი მკვლერთა ჭირმა ვაკუტრდენ.

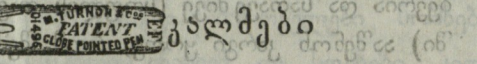
ინგლისის მალაზიაში

თმის-ამოქვეანი
ამაგრებს თმს და აღინდელ ფერს აძლევს, ფასი ერთი შუშის 2 მან., გაგზავნი 2 მანეთი და 28 კაპ.
(100—26)

მაკმასტერი
აქვე იყიდება ქინის შიშადა თმების გასამაგრებლად. ფასი 1 მან., სნოტები თავის ტკივილის მოსასპობლად, ტუალეტის სპონი, ღუხები და სხვ.

საკლოზუსო

რომლებითაც შეიძლება წერა სულ მსხვილ, უსუფთაო ქაღალდზე. ერთადერთი საჯენტო ინგლისის მალაზია. იქვე აუარებელი სხვა-და-სხვა გვარი კალმები ყოველის ხელისათვისა—25% იაფად, ვიდრე სხვაგან. იქვე: მელანი, ქაღალდი, კანკერტები, რეკლავები, ლაქი, კარანდაში, პენალი, კალმები, ბუმაჯინკები, ჰორტ-სივარები, ალბომები, რამკები, მაკრატლები, სამართებლები, სანთელი, სალესი, ცარხშები ტურტლის საწმედად (ზოტკისი) თეთრეული-სათვის, პატარა ხალები იატაკისათვის, კლიონკები, ტანტები, სავაჭრები, სარკეები, სავაჭრებსები, ბუხები, სარკები, ბინკლები რეკლავები, კატრპასები, მზის-სათები, კაპასები, ტერომეტრები, ქვკები, ნემსები, მაგნიტები, სვის-ტოკი, ჰომონი, ქამრები, სარტლები, ჰრობები, სამრობები, კანები, ფელტრები, შნოტები, თავის; ტანისამოსის, ცხენისა და პატენტის მაკინტოშები, კრაგები, საკიმო ქაღალდი კატრ-კლოზუსისათვის და სხვ. და სხვ.
პატაში—20 მ.
(100—84)

მაზანდა

ხორაგისა, რომელიც იყიდება თბილისის ბაზრებში, ღუქნებში და ხელდა-ხელ 1 მისიდან 16 მისამდე 1884 წ.

გამომცხვარი შური რუ-	1 გირ. 5 კ.
სეთის ფქვილისა—	1 გირ. 5 კ.
ქაუჭის ფქვილისა: პირ-	
ველის ხარისხისა—	1 ბ. 3 ბ.
მეორისა—	1 ბ. 2 1/2
იმავე ფქვილ. თორნიში გამოცხვარი:	
პირველი ხარისხისა—	1 ბ. 5 კ.
მეორისა—	1 ბ. 3 1/2
მესამისა—	1 ბ. 3 ბ.
ჯვარის-მაში შური:	
პირველი ხარის. ლავაში 1	ბ. 5 კ.
მეორის ხარის. ლავაში 1	ბ. 4 ბ.
მესამისა—	1 ბ. 3 1/2
ძროხის ხორცი:	
პირველის ხარისხისა—	1 ბ. 9 კ.
მეორისა—	1 ბ. 8 კ.
სუკი	1 ბ. 16 კ.
ცხვრის ხორცი—	1 ბ. 11 კ.
ღორის ხორცი:	
პირველის ხარისხისა—	1 ბ. 8 ბ.
მეორისა—	1 ბ. 8 ბ.

ჩინის ზხა
თბილისიდან ქუთაისისკენ მიდის 8 საათზე და 31 წამ. დილით თბილისიდან მარტო სამურბინ 3 საათ. და 11 წამ. შუადღის უკან. თბილისიდან ბაქოსკენ 10 საათზე და 45 წამ. დილით. (სამშაბათობით სანქარო 10 ს. 58 წ. დამ.) ქუთაისიდან თბილისისკენ 12 საათ. და 25 წამ. შუადღ. უკან. ქუთაისიდან ბათუმისა და ფოთისკენ 5 საათზე და 20 წამ. შუადღის უკან. ბათუმიდან თბილისისკენ 8 საათ. დილით. ფოთიდან თბილისისკენ 8 საათ. და 45 წამ. დილით. ფოთიდან ბათუმიდან მომავალი თბილისში შემოდის 10 საათზე და 25 წამ. დამით. მარტო სამურბინამ მომავალი თბილისში შემოდის 8 საათზე დილით. ბაქოდამ მომავალი შემოდის თბილისში 2 საათ. და 30 წამ. შუადღის უკან. (პარასკევობით სანქარო 7 ს. 53 წ. დილ.)